

451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL III

Nr. 8

3 DECEMBRIE

1922

În acest număr: *Părintele Lucaci*, de „Țara Noastră“; *O limpezire*, de Octavian Goga; *Glas din câmp*, poezie de Nichifor Crainic; *Mai domol, Mache!...* de Eugen Goga; *Atitudini catolice*, de G. Bogdan-Duică; *Ce luăm și ce-i al nostru*; convorbiri despre limbă de Ion Gorun; *Reforma agrară nu s'a terminat*, de P. Nemoianu; *Minciuna ca principiu de guvernământ*, de Ioan Balint; *Poezia nouă românească*, de Alexandru A. Hodoș; *Tovarășii de astăzi și judecata de ieri*, de Alfa; *Gazeta rimată: Hora fuziunii*, de Colonelul Mura; *Problema orientală și conferința dela Lausanne*, de Vintilă Petala; *Insemnări:* ● *induoșătoare potrivire, Mijloacele de luptă, Nu e fuziune! Polemici personale...*

CLUJ

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Țara Noastră

Părintele Lucaci

Părintele Lucaci nu mai este. O sbuciumată pâlpăire de viață s'a stins dintre noi, un neastâmpărat elan a fost curmat de mâna aspră a Neiertătoarei. Cei cari rămânem în urmă îngenunchiem cu pietate în fața unui trecut care simbolizează calvarul unei națiuni întregi.

Părintele Lucaci va rămânea pentru noi și de-acum încolo ceea ce a fost toată viața: o dârză întrupare a credinței în unitatea neamului românesc și o nepotolită încredere în triumful ei. Avântul cu care părintele Lucaci se repezea în iureșul luptei fășnea dintr'un entuziasm pe care nu puteau să-l potolească nici amenințările guvernelor din Budapesta, nici răceala temnițelor dela Vaș ori Seghedin. Impunătoarea sa figură de tribun-roman trecuse în conștiința populară, mamele își adormeau copiii în accentele Doinei lui Lucaci, și întreg poporul românesc din fosta Ungarie înțelegea că în vorba însuflețită a leului dela Șișești, palpită tot, dorul de libertate al sufletelor lor.

Atitudinea sa demnă din procesul Memorandului, impetuoșitatea cu care se înfățișa în parlamentul dela Budapesta, neoboseala cu care lua totdeauna drumul unei însuflețite pribegii, pentru a vorbi despre durerile țării lui, la Roma, la București ori prin America, — toate manifestările sale de neînfricoșat apostol și de avântat războinic, purtau pecetea unui idealism și a unei convingeri cari depășeau cadul unei personalități. Era tot valul de revoltă și de nădejde al cerului ardelenesc, pe care își dădea seama că-l poartă, potrivit unei orânduiri tainice, în glasul său tunător și în gesturile sale largi. Niciodată un gest de renunțare la țelurile lui, și nici un moment de șovăială în drumul pe care și-l alesese.

Momentul hotărîtor al vieții sale fusese, fără îndoială, războiul întregitor-al României tuturor Românilor. Gândul pentru care se

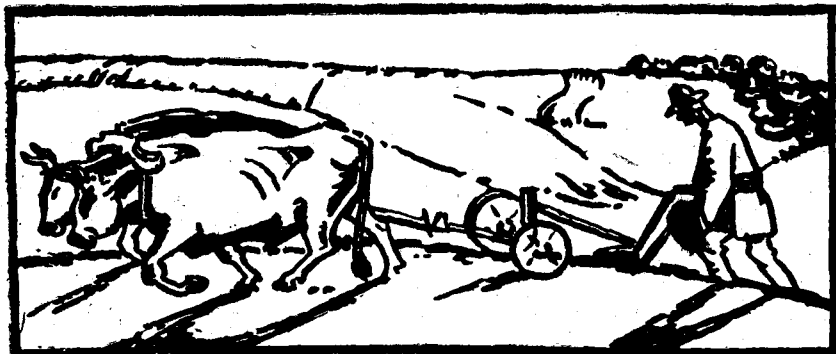
sbuciumase până atunci era în pragul realizării. Părintele Lucaci era bătrân, — trecuse de șaizece de ani, — și avea dreptul să aștepte liniștit, desfășurarea unor atât de mari evenimente, urmărind cu mâna făcută streășină deasupra ochilor, vâltoarea eroică încinsă pe câmpurile de bătaie. N'a făcut însă așa. Firea lui nepotolită îi spunea că mai are o datorie de împlinit, și n'a pregetat să-și urmeze ursita. A părăsit aici în Ardeal, totul: țara, căminul, parohia, familia, pentru a se arunca din nou în luptă. Și a cutreerat în lung și în lat, pe vremea neutralității, pământul vechiului Regat, cerând intrarea în război pentru înfăptuirea unității naționale, știind prea bine că el acasă nu se mai putea întoarce, decât odată cu oștile biruitoare ale regelui Ferdinand...

Așa s'a și întors, după ce a cunoscut toată tragedia schimbătoare în mijlocul căreia a sângerat Dorobanțul român, după ce a trecut prin asprul refugiu din Moldova, după ce a însuflețit pe voluntarii români din Italia, după ce a trecut încă odată Oceanul pentru a vorbi despre sfintele drepturi ale rasei lui românești. În vremea din urmă, odihna își cerea drepturile ei acestui om care o cunoscuse atât de puțin. Având conștiința datoriei împlinite, reîmprospătând în memorie adâncile tăieturi pe cari soarta le crestase în viața sa frământată, părintele Lucaci se stîngea încet, în mijlocul unei curate și mândre sărăcii materiale, dar încărcat de bogăția sufletească a visului care se întrupase.

Generațiile viitoare vor pune, desigur, figura luminoasă a părintelui Lucaci în Panteonul luptătorilor cauzei naționale. Noi spunem aici:

— „Odihnească în pace, nepotolitul lui sbucium pământesc“ ! . . .

„ȚARA NOASTRĂ“

O limpezire

Viața politică în aceste zile de început tulbure este un măcinș de energii în care biruința ideii iese greu la suprafață de după valul inform al frământărilor cotidiene și astfel satisfacțiile morale pe care le ofere unui luptător, sunt destul de rare.

Trebuie să mărturisesc, că faptul contopirii partidului d-lor Vaida-Maniu cu resturile grupării defunctului Take Ionescu, pe seama noastră care am propovăduit dărâmarea granițelor sufletești în noua alcătuire de stat, — este unul din acele rare prilejuri când vezi triumful propriilor tale gânduri proiectându-se în conștiința adversarului.

Să ne rezumăm în câteva cuvinte.

Opinia noastră publică și cu deosebire lumea din Ardeal știe că de trei ani încoace am preconizat părăsirea cadrelor regionale pentru politica Ardealului. De atunci și până astăzi în mod răspicat am arătat la toate ocaziile că este antipolitică și imorală concepția de a păstra o organizație de partid menită să perpetueze amintirea vechilor hotare. De asemeni am lămurit că izolarea provinciilor alipite de curentele politice din vechiul regat este o anomalie care trebuie să dispară și că numai printr'o înfrățire a energiilor de pe toată suprafața solului românesc se pot îndruma în spre bine problemele mari ale consolidării noastre de stat. Am detestat deci regionalismul, ca bază a unei doctrine de partid și ca o consecință a acestor idei programatice am stăruit la înființarea unui partid unic cu ramificații pe toată întinderea României întregite.

Cetitorii știu cum s'au desfășurat lucrurile.

O luptă îndărătnică și veninoasă am întâmpinat pentru aceste credințe. Corifeii așa zisului partid național n'au voit cu nici un preț să iese la larg, rămânând și pe mai departe sguliți după frontiera de ieri. Cuvintele noastre, deopotrivă de curate și de logice, n'au trezit decât ură înverșunată și protestări violente. O campanie nesăbuită plină de sugestii vinovate s'a început aici împotriva țării românești.

Atmosfera e și astăzi încărcată de patima risipită pe toate drumurile. Răsună încă în urechile tuturor retorica specială a regionaliştilor noştri. Noroiul a stropit în toate părţile, s'au exaltat instinctele cele mai josnice ale egoismului local, s'au evocat până și stările fericite ale regimului unguresc, — în vreme ce reprezentanţii ideilor de unificare politică, am fost înfăţişați ca *trădători* ai Ardealului, vânduți „*ciocoilor*“, prieteni ai „*lăcustelor regăfene*“ și câte alte calificative n'a prăvălit asupra noastră aici în Ardeal, bălbăială unei romanități recente....

Ei bine, astăzi toate aceste s'au isprăvit.

După trei ani de împotrivire, după trei ani de chiot nebunesc cu care s'a răscolit pacea cinstită a maselor noastre populare, după întreg caleidoscopul de ingrătitudini ale unor sclavi desrobiți, regionalismul d-lor Vaida—Maniu s'a lichidat în mod brusc, sediul partidului național s'a mutat la București, comitetul diriguitor s'a dublat cu oameni din vechiul regat, granițele fatale au căzut, amestecul s'a îndeplinit, cu un cuvânt doctrina noastră a fost adoptată de către tractorii de ieri și-a eșit triumfătoare pe toată linia.

A biruit deci cuvântul pe care l-am semănat trei ani deiarândul cu vreme și fără vreme, înfruntând munți de injurii și grămezi de calomnii. Sinceră sau nesinceră, dorită sau impusă de împrejurări, legătura s'a făcut, pecetluind în mod definitiv isbânda crezului nostru. Mult mai importantă însă decât evidentă satisfacție personală este pentru noi ideea că prin această promiscuitate, arma otrăvită a regionalismului a fost aruncată la camera de vechituri a politicei românești, dându-ne prilejul unei încrucișări de forțe din care nota meschină este pentru moment eliminată.

Toată recunoașterea noastră deci, pentru încheierea acestui penibil proces de-înțelegere tardivă. Atmosfera a devenit mai suportabilă, orizontul s'a limpezit, respirăm mai liber și reintegrată în normalitate lupta noastră merge înainte..

* * *

După aceste constatări să ni se deie voie să examinăm consecințele politice ale acestui act, rolul lui în echilibrul de forțe al vieții noastre de stat și mai ales noua îndrumare de program a recenteii evoluțiuni care a intervenit în tabăra colegilor mei de odinioară.

Intrucât privește raporturile de putere ale actualei conformații politice, contopirea partidului național cu aderenții răposatului Take Ionescu nu aduce nici o schimbare reală. Cei care cunosc situația știu că așa zisul partid conservator-democrat nu este în realitate decât un stat major al unei grupări fără rădăcini în opinia publică. Ca să vadă starea adevărată a lucrurilor cetitorii n'au decât să judece care a fost aportul electoral al taciștilor la toate alegerile dela înfăptuirea unirii și până astăzi. Vor vedea atunci că și pe când trăia conducătorul lor cu tot prestigiul lui personal, conservatorii-democrați numai remorcați la partidele de guvernământ și-au putut asigura două-trei locuri în parlament. Dacă deci, cununia celor „o sută“ cu taciștii

a avut drept țintă un spor de energie și-o raliare de forțe în vederea înființării unui puternic partid, chemat să guverneze, atunci socoteala este profund greșită și naivitatea provincială a ardelenilor a produs pe seama opiniei publice un proaspăt certificat eclatant...

Mai interesantă este însă chestiunea de culoare care se revarsă asupra oamenilor dela Cluj pe urma ciudatei împărechieri. O categorică îndrumare spre dreapta rezultă din această fuziune. Soarta vrea parcă să elucideze o serie întreagă de întrebări nedeslegate încă, intervenind cu sarcasmul ei implacabil pe toată linia. Bunii burghezi care până deunăzi au cutreerat Ardealul spumegând împotriva „oligarhiei” dela București, acești domni pe care destinul îi copleșise în mod pripit de toate bunătățile materiale, dar care în acelaș timp se lansau pela toate adunările printr'un lux de „democrație” turbulentă, astăzi sunt cot la cot cu deținătorii marei proprietăți din România veche, cu toți întârziații anahronici ai exploatării latifundiare din regatul de ieri. Cum se pun în sfârșit lucrurile la punct, dând puțința lumii să vadă limpede pe ruinele tuturor lozincelor de circumstanță aruncate în mulțimea încrezătoare. Câte minciuni cuvioase se frâng acum, câte grandilocvențe se evaporază. Pentru a înstăpâni „democrația”, după care suspină atât de mult d. Iuliu Maniu, sau pentru a desrobi pe bieții țărani din vechiul-regat de dragul cărora se congestiona deunăzi la Cluj într'o adunare iubitorul lor Alexandru Vaida, — numiții s'au unit cu Cantacuzinii nababi, găsindu-se alături de domnul Nestor Cincu, *singurul* om care în Constituanta dela Iași a votat pe vremea războiului împotriva împroprietării țăranilor... Dacă mai este un dram de cerebralitate în bietul nostru Ardeal copleșit de-o trivială ipocrizie, atunci dela un capăt la altul se va resimți eoul acestei diferențieri sguduind spiritele inerte și luminând cete de rătăciți.

E bine așa! Procesul de selecțiune merge înainte cu o precizie crudă...

Suntem în fața unei limpeziri de situație, dureroase dar bine făcătoare. Destinul ne acordă satisfacția lui cu amândouă mâinile. Cărturari ai țării mele, voi care în umbra satelor, sub povara svonurilor vinovate, m'ați judecat poate, atunci când am primit frățeasca mână ce ne întindea cel mai mare proprietar de latifundii sufletești, generalul Averescu, idolul tranșelor și al căsuțelor dela țară, — opriți-vă acum o clipă, admirați nobila tovarășie care s'a înghebat între „domnii” voștri și boierii dela București și pe deplin edificați, strigați din baierile inimii:

— *Trăiască democrația ardeleană!*...

OCTAVIAN GOGA

Glas din câmp

Cu visurile 'n suflet scuturate,
Pornesc cântând în zori,
Când tremurul de frunze'nrouate

Fărâmițează limpezimi subțiri
De aer fraged, —
Copacii mă stropesc cu ciripiri.

Eu râd cu râsul plin ca rodu 'n clăi
Și nesfârșit ca hohotul luminii
Pe buze umede de văi.

Și plâng ades, pământul când l-aud
Sub arșiță gemând,
Și plâng, și plâng, cu plânsul meu să-l ud.

Nu samăn niciodată ca s'adun,
Adun întotdeauna ca să samăn.
Nici rău nu sânt, nici bun.

Mereu culeg, dar mâinile mi-s goale,
Asvârl mereu,
Iar inima mi-e plină pe răscoale.

Din poală mea tu vii și ciuguli boabe,
Flămândă lume,
Săracă lume plină de podoabe.

Iar eu rămân umil cum m'am născut:
In scutece de iarbă și lumină
De soartă învăscut.

Al cerului și-al lutului sânt eu:
Natura mi-este mamă,
Iar tată Dumnezeu.

NICHIFOR CRAINIC

Mai domol, Mache!...

Vlahuță povestea, că după o noapte albă petrecută cu Caragiale, au ieșit să se plimbe pe străzile capitalei. Un oltean cu cobilița în spate, le-a ieșit în cale. Vindea portocale. Nenea Iancu l'a oprit și a cumpărat una. Dar când să o desfacă, portocala era stricată. Atunci nemuritoriul meșter s'a întristat și cu lacrimi în ochi i-a dat-o olteanului înapoi. — Ține-o, i-a zis, ține-o, măi băiete, și să nu-mi mai dai alta. Olteanul, văzându-l pe Caragiale așa de trist, i-a îmbiat o portocală bună în locul celeilalte. Caragiale însă nu a primit-o.—Nu-mi trebuie, i-a zis olteanului mirat, fiindcă-i tot atâta. Pe orice pune eu mâna, măi băiete, se strică...

Întâmplarea aceasta îmi vine în minte totdeauna când vreau să judec societatea care a servit materialul de lipsă pentru opera acestui sculptor chinuit al literaturii românești. Incontestabil că eroii lui Caragiale, căzuți pe mâna artistului, cizelați fiind, învârtiți și pe față și pe dos, ghemuiți în patul lui Procuste, care era criticismul marelui scriitor, și luminați fiind de inteligența lui copleșitoare, se caricaturizau. De aceea eu am avut demult un sentiment de iertătoare milă față de ei și până la un punct chiar și o simpatie destul de pronunțată. Imi dădeam seama, că ei au fost „stricați” puțin, când au fost puși în fața crudei oglinzi a lui Caragiale. Reflectându-se în apele netezi ale ironiei lui, cum și era să nu se zăpăcească bieții oameni? Scoși de prin mahalale, ori de prin centrul orașelor, unde se sălășlușeră de curând, nenorociții lunecau pe parchetele palatului de cristal, care era casa intelectuală a maestrului. Lunecau și cădeau în posturi ridicole de sigur, dar cari nu erau, în definitiv, singura lor notă caracteristică. Acasă la ei am convingerea că ofereau și alte spectacole unui ochiu uman.

Mache, a cărui nevastă făcea „mici economii” nu cred eu că nu a avut și el, în ceasuri de seri târzii, cu ultimele acorduri ale caterincelor, după ce s'a întors lumea dela Moși, după ce cetățeanul turmentat, vecinul dumisale, s'a culcat sughițând în somn, după ce toți Farfurizii și Cașavencii, rudele sale mai jos sau mai sus puse, după ce Take, Sache, Lache și cu Pache, cu ale lor consoarte, s'au așezat în paturi, obosiți de păcatele zilei, nu cred eu că în astfel de ceasuri Mache să nu fi avut licăriri de gânduri și sentimente înduioșoare, remușcări, planuri frumoase și dorinți de mai bine, pe cari nu le-a văzut Caragiale. Trebuie să fi avut, fiindcă Mache era român ca și noi, crescut în razele aprinse de aceluiaș soare și umbrat de aceleași nopți înstelate ale ceriului românesc,

Firește că nu-mi trece prin cap să micșorez cu aceste rânduri valoarea artistică a operei lui Caragiale. Nici chiar valoarea ei documentară nu vreau să o ating. Ar fi o erezie. Ce aș vrea să înțeleagă însă cetitorii este că atitudinile estetice ale lui Caragiale, adoptându-le, nu trebuie să le confundăm cu părerile noastre politice. Caragiale făcea parte dintr'un cerc de oameni ale căror credințe politice au fost foarte greșite. Junimismul politic, afiliat partidului conservator, a

reprezentat în România o doctrină stearpă și cu totul opusă intereselor mari ale țării. Mache, cu a sa familie, împotriva căruia și-a îndreptat meșterul nostru toate săgețile spiritului său, de bine de rău, a fost întemeietorul burgheziei românești, care a dat neamului o serie de valori sociale și economice, fără de cari n'am putea face astăzi față împrejurărilor. A fost ridicol Mache, cam puțin exigent în cele moralicești, și prea puțin familiarizat cu formele unei civilizații împrumutate. Da. Dar, gândiți-vă, ce ne-am fi făcut noi acum fără contribuția lui la patrimoniul nostru național? Nu știu cum să vă spun, dar când mă gândesc la el mă cuprinde o dulce mulțumire egoistă. Bine că a trăit el, cu „bagabonții“ lui, îmi zic eu, s'a luptat cu ei, s'a amestecat printre ei, și a îndurat toate mizeriile începutului, lămurindu-mi puțin zarea, mie și contemporanilor mei. Bine că a trăit el înaintea mea și ierte-i Dumnezeu păcatele, binecuvântându-i amintirea.

Și mai e apoi ceva.

Mache prin fii și nepoții săi a condus războiul liberator al neamului. Că l'a condus prost, că n'a știut cum să-l organizeze, că din prilejul acesta a mai ciupit ceva potrivit vechiului obicei, mă rog, vă spun drept că pentru moment aceste nu mă interesează. Vorba e, l'a condus? Și a dat războiul rodul de aur alunirii? Aceasta este chestiunea. Restul sunt accidente supărătoare, revoltătoare uneori, dar sunt simple accidente, cari nu pot constitui un capital de orientare politică decât pentru judecata strâmtă a unor regionaliști îmbâcsiți. Eu, în orice caz, împreună cu toți ardelenii cari au făcut războiul în vechiul regat, nu pot permite nimănui și cu atât mai puțin unora cari n'au dat sânge din sângele lor pentru înfăptuirea idealului național, să insulte un tovarăș de luptă al meu, batjocorindu-i greșelile inerente împrejurărilor în cari s'a născut. Ce vreți, noi am oftat împreună cu familia lui Mache de dorul Alba-Iuliei, ne-am bălăbănit cu dușmanii neamului pe câmpul de luptă, alături de această familie și am îngropat câteva bucațele de oase de-avalma cu ea în pământul României.

Eu nu pot permite astfel de obraznicii. Și ori de câteori figuri streine de sufletul neamului, cum sunt d-nii Maniu și Vaida, îndrăznesc să bată monedă politică din ura împotriva acestor tovarășii ai mei, în amintirea mea reînvie figura grosolană a lui Mache, cu cât mai grosolană cu atât mai scumpă mie, tragică în eforturile grozave ale războiului, însângerată și acoperită peste metehnele legate de o mână de pământ cu razele strălucitoare ale idealului.

E adevărat că după război și după unire, cu schimbările fatale ce s'au produs pe urma unei sguđuirii vulcanice care a încercat pământul neamului împrejurări noi au determinat o ipostază prielnică pentru vădirea viciilor burgheziei românești. Un val furtunos l'a răscolit pe Mache din vechea lui așezare și neapărat că un nou Caragiale ar avea ce să vadă în frământările României Mari. Ceata Piscuștilor, care își căuta acum treizeci-patruzeci de ani un loc în societatea vechiului regat, se căznește acum să se plaseze în cuprinsul țării românești reintegrate în granițele ei etnice, aproape cu aceleași mijloace ca odinioară. O democrație și mai înaintată decât aceea de

pe vremea „roșiilor“ combătuți cu atâta înverșunare de către Eminescu, i-a săltat și mai mult pe torturații tipi ai lui Caragiale. Farfurizi și Cașavenci notorii se ridică cu stăruință la suprafață, încât îți vine să te întrebi nu cumva Ion Brătianu-fiul e mai productiv sub acest raport decât Ion Brătianu-tatăl, care e creatorul glorios al „machismului“ românesc. Intr'adevăr, s'ar părea că Mache a reușit să pătrundă în vremea din urmă până și în sferile cele mai înalte al organismului nostru de stat. Are și reprezentat în guvern. Căci ce este, d-nul Jean Tehaș Florescu, de pildă, dacă nu un fiu sufletesc legitim al eroilor lui Caragiale. Când își pune vesta lui fantezie, cilibiul ministru liberal, dă buzna pe câmpiile justiției românești cu o seninătate împerturbabilă, ca și când ar ieși acum din cele mai bune piese ale lui Caragiale.

Firește, că această exagerată manifestare de metehne a figurilor marelui nostru scriitor e destul de supărătoare. Oamenii politici conducători ar trebui să caute a o tempera cu toate mijloacele, întrucât nu le stă în putere să o stăpânească cu desăvârșire. Și toți cetățenii de bun simț sunt datori să o combată cu înverșunare. O singură categorie de români nu are însă dreptul de a fi prea aspră cu Mache. Aceștia sunt românii din nouile provincii. Ei nu pot învăța o serie întreagă de credinți detestabile pe cari le profesază Mache. O credință însă pot să învețe, pentrucă au nevoie de ea. Și aceasta este credința în ideea de stat român, pe care oropsitul personajiu a slujit-o totdeauna, cu perseverență, cu entusiasm și cu spirit de sacrificiu.

Știu că o ceată întreagă de agifatori politici, cari și-au făcut o specialitate din denigrarea tuturor lucrurilor din vechiul regat, are să protesteze în fața acestei afirmațiuni. Eu o așez însă, cu atât mai mult, cu cât îmi dau seama că servesc prin ea nu numai un adevăr ci și o necesitate politică. Da, Popeștii, cum ar zice discipolii d-lui Alexandru Vaida, sunt dacă nu cei mai numeroși, de sigur cei mai conștienți apărători ai statului român, așa cum sunt ei, cu patimile lor, cu scăderile lor, cu nenorocirile lor.

Una dintre însușirile cele mai păgubitoare ale acestui soi de oameni este însă graba cu care trec prin viață. Ai zice că sunt goniți de un neastâmpăr aproape tragic. Ați văzut cum se strecoară repede printre rândurile lui Caragiale, abia schițați, abia terminând frazele, zoriți nevoie mare, ca niște sfârleze cu glas pițigăiat, nervoși și intempestivi. Așa au fost și în război. Așa au murit, grăbiți. Așa sunt și acum, în opera de consolidare a României și mai ales în tendința de unificare a provinciilor noi.

I-aș sfătui, deci, cum le sunt un vechiu și sincer amic, să se potolească puțin, când trec Carpații în Transilvania sau când trec Prutul în Basarabia. Nouii cetățeni români, grație unor influențe pe cari nu le discut acum, sunt mai înceți. Suferințele îndelungate îi întârzie în mișcări și le îngreuiază mersul. Ei au ajuns să-și facă o virtute din această masivitate a lor, nu tocmai apreciabilă. De aceea ași zice că Mache să-și dea seama și să fie puțin mai domol. Sfatul acesta îl dau chiar și taciștilor uniți ca printr'un miracol cu partidul național.

Takiştii sunt cei mai tipici din marele repertoriu al lui Caragiale. Mi se pare că de dragul unei mai bune observații se făcuse takist chiar și maestrul.

— Mai domol Mache, de dragul nouilor provincii, pentru cari te-ai bătut. Mai domol cu societățile pe acțiuni, mai domol cu gesturile rețezite și mai domol cu ilegalitățile. Nu doar că nouile provincii nu ar fi obicinuite și ele cu astfel de binefăcătoare lucruri. Dar, cum am zis, ele sunt mai încete. Mai domol, căci nu peste mult eu văd triumful tău asigurat, Mache. Și atunci, într'o perfectă înțelegere, vom porni la braț cu toții, înspre viitorul de aur al românimii noastre, cântat cu atâta foc de poet.

Ne-am înțeles?

EUGEN GOGA.

Atitudini catolice

(Fragmente)

Atitudinea episcopilor gr.-cat. la Alba-Iulia a alarmat lumea. *Beiușul* a scris într'un ton care mi s'a părut cu desăvârșire nepotrivit. Dar și altă lume s'a plâns amar. De ex. dl N. Iorga. Fenomenul a fost explicat de episcopul Lugojului; de multe se vorbește în acea explicare, și bine uneori; dar — rămâne, totuși, o nemulțămire. —

Chestiunile greco-catolice au nevoie de o discuție liniștită, ca orice chestiune de natură religioasă. Ortodoxismul fortificat prin crearea Daco-României nu trebuie să-și iasă din fire, tocmai din cauză că — fără să o obțină prin proprii merite — a obținut fortificarea prin lățirea teritoriului său și prin înființarea episcopiiilor nouă. Statul asemeni nu trebuie să se irite, deoarece tăria lui îl pune la adăpost de orice neplăcere, în această privință. Iar dacă biserica națională și statul nu au motive de a se neliniști, pentru ce s'ar neliniști particularii, gazetarii, etc.?

Chestiunile greco-catolice trebuiesc urmărite în legătură cu fondul lor *general-catolic*, deoarece până acum ele s'au dezvoltat împreună, deoarece chiar și acum ele nu manifestă tendința de a se despărți *teoretic* și de a motiva cumva o atitudine *practică* cu nuanțe naționale eventual adverse modului general-catolic. Făcând aceasta ni se poate întâmpla să descoperim aiurea moduri de procedare, pe care le-am putea imita, fără supărări nici dintr'o parte, nici din alta. În tot cazul, am vedea mai vast. —

De pildă acum, în republica Cehiei. Episcopatul catolic cere statului lămuriri pe care este bine să le știm și noi. Acel episcopat

a înaintat guvernului un memoriu, până la care Români Blajului încă nu s'au pripit.

Episcopatul catolic ceh discută — cărți de școală în contrazicere cu concepția catolică, cerând isgonirea lor: o impertinență care la noi nu a găsit nici un aderent; cerând eliminarea moralei laice: o îndrăsneală care-i face ridiculi și pe care iarăși la noi nu o cere nimeni; cerând retragerea amestecului statului din administrarea averilor bisericești, ceea ce la noi, cu ocasiunea exproprierii, nu s'a întâmplat. Etc. Etc.

Deci: tot mai buni greco-catolicii, decât catolicii!—

Cererile exorbitante ale episcopilor cehi au fost înțelese, ca un atac la adresa republicei. Dar șireții cari au scris memorandumul au fost atât de cumiți să adauge că ei țin „cu fidelitate la republică; ca se bucură de libertatea națională și stau garanți pentru scutul ordinii și al liniștei“. Cu alte vorbe, ei amenință că ar putea și să nu stee garanți. La noi încă nimeni nu a vorbit astfel cu statul român.

Totuși, deși constatăm că pot fi atitudini mai înțelepte, decât cea general-catolică, socotim util să arătăm în ce direcție merge aceasta în Cehia.

Episcopatul a dat o pastorală comună tratând — după „Prager Presse“ — următoarele chestiuni:

1. Raportul dintre biserică și stat este, *din motive istorice, modificabil.*

1. Despărțirea bisericii de stat este nenaturală. Unde despărțirea devine inevitabilă, ea nu trebuie să vie' subit și violent, ci în puterea unei *legi drepte.*

3. Valorarea principiilor de mai sus privitor la școală.

4. *Necesitatea școlii profesionale.* Dreptul istoric asupra școlii. Influența reformației, naționalismului și *liberalismului* asupra școlii. Școala fără religie ca rod al revoluției politice-sociale. Apărarea școlii creștine. Societățile etnice și francmasoneria ca apostolat al școlii nereligioase. Instrucția civică de care se abuzează pentru introducerea moralei laice.

5. Datoriile părinților în timpul modern.

6. Proiectul de lege pentru întrebuițarea comună a bisericelor catolice sau pentru predarea lor către acatolici nu este de admis. Întrebuițarea comună a cimitirelor catolice de către alt fel de credincioși sau necredincioși tulbură libertatea religioasă.

7. Datorii severe pentru apărarea credinței.

Așadar, așa deodată, se trimit credincioșilor o mulțime de idei care despart pe cetățeni și care fac din catolic un om *sui-generis*, un om nici de-a cărui oase moarte să nu poți apropia alte oase moarte! Ingrozitor! Și în vreme ce toată lumea caută a întrebuița *toate* mijloacele bune să ne dee un om cât mai perfect, izolarea aceasta pe un singur drum nu este și ea — o greșală? Și în haosul modern, instrucția civică să fie lăsată pe mâna popilor catolici?! Poate pentru ca să mărească haosul?

Iată ce licărește în fondul general-catolic!

Însă noi nu avem nevoie de astfel de controverse primejdioase în parte, în parte absurde și numai ici și colo conținând câte un grăunte bun. Așa de departe încă nu suntem! Dar—*ne considerăm avertisați.*—

Atitudinea pe care o va avea președintele Masaryk mi se pare vrednică de imitat. Acest filosof își dă perfect seamă despre ce este o idee, o instituție și fermentul ce-l reprezintă în viața popoarelor. El își dă seamă că, în calitatea sa de șef de stat, nu mai poate lua condeiul, ca să combată pe concetățenii săi catolici. Deci el a zis: în republica ceă *fiecare direcțiune va avea atâtea drepturi câte va putea să obțină pe cale constituțională.* Nimic mai mult, nimic mai puțin.

Noi ne aflăm în ajunul discuției Constituțiunei. Prelații greco-catolici sunt prezenți în senatul țării. Acolo îi așteaptă momentul în care conștiința lor, pusă în fața națiunei, va trebui să se deschidă. Să vorbească deci; să expună lapidar ce cred ei despre misiunea bisericii lor — naționale ca și cea ortodoxă, — cum îi circumscriu sfera de acțiune, ce *vor.* Ocasiunea va fi solemnă. Prezența acolo a episcopatului ortodox nu-i va stânjeni. Vor vorbi și aceștia, este cu putință. Dar, în tot cazul, noi cetățenii simpli, care ne interesăm deaproape de *evoluția sufletului românesc* — un fapt de întâia însemnătate — noi, naivii credinței că poate, totuși, suntem o nație cuminte, vom fi mulțumitori celor ce în astfel de momente vor precisa scopurile muncii lor, pe care să o comparăm cu munca noastră. Pentru că, în Constituție se vor decide bazele evoluției proxime. —

Revenind la punctul dela care am plecat, adaog: Lipsa de claritate la care a dat motiv incidentul dela Alba-Iulia n'ar mai fi explicată de unii așa, de alții altfel; nu am mai trece granițele căutând fondul general-catolic, ca să explicăm profund, fără rest, un fapt oarecare greco-catolic, etc. etc. Am avea la îndemână glasurile autorizate răsunătoare la facerea Constituțiunei...

Poate că onorabili prelați greco-catolici se și gândesc la aceasta. De-ar fi așa!

G. BOGDAN-DUICĂ.

Convorbiri despre limbă

Ce luăm și ce-i al nostru

Mai ales în proza oficială, vestiri de tot felul, programe de serbări, etc., întâlnim expresia: „*la orele*” cutare sau cutare „*va avea loc*” un lucru sau altul. „*La orele 11 jum. cortegiul va porni*” — și chiar „*la orele 1*” se va întâmpla aceasta sau cealaltă. -- Din stilul oficial, probabil „*la orele*” acesta a trecut și în stilul gazetăresc curent, — în vorbirea de toate zilele însă nu se aude de cât rare ori.

În vorbirea de toate zilele se întrebuițează mai mult cu o nuanță glumeață, — sau dacă se rostește cu tot dinadinsul, face o impresie caraghioasă: „*la orele 1 am sosit; la orele 2 iau masa; să ne întâlnim la orele 3*”.... — Dar cum se zice în vorbirea de toate zilele?

De obicei se spune numai cifra, înțelegându-se că e vorba de oră: „*Am sosit la 1, — ne întâlnim la 3*”, etc. Dar când poate să fie vr'o confuzie, sau vrea cineva să fie mai precis?

Credem că în românește, pentru arătarea ceasului zilei, sau al nopții, se subînțeleg numeralele ordinale, când punem înaintea oră sau ceasul; prin urmare în acest caz ar fi să folosim întotdeauna *singularul*: ora 1 sau ora 12 (adecă: ora întâia, ora a 12-a, din zi sau din noapte).

Dar, ne întreabă cineva: — Câte ceasuri sunt? sau câte ore? — Căci întrebarea se poate pune și așa, nu numai: — ce oră este? — Vom răspunde atunci. Sunt 3 ore, sunt 4, sunt 12. Dar nu: sunt 1, — ci *este* 1. — În foarte multe lucruri privitoare la limbă, noi ne luăm după franțuzește; dar și francezul, dacă zice „*trois heures, quatre heures*” etc., zice însă „*une heure*”.

„*Sunt orele unu!*” rămâne deci cea mai caraghioasă expresie în această ordine. Este tocmai contrarul faimosului: — „*Aveți măslina? — Este!*” dar numai puțin de râs de cât aceasta. Mai bine ar fi, socotim, dacă s'ar putea adopta peste tot, în stilul oficial ca și neoficial, forma: „*la ora cutare, e ora cutare*”, atunci când vrem să precizăm că e vorba de oră, iar când aceasta se subînțelege îndeajuns, să

scriem, după cum și zicem: „La trei, la patru“ etc. dimineața, după-amiezi, sau ziua, seara, noaptea.

*

Să ne închipuim c'a fost vorba despre deschiderea sesiunii Corpurilor legiuitoare. După ce „au avut loc“, din oră în oră, sau „din orele în orele“, toate punctele programului solemnității, urmează așa dar depunerea proiectelor de legi cari vor urma să fie debătute. Aci iarăș ne vor întâmpina multe lucruri cari ne vor dovedi că nu e de ajuns să fie cineva român ca să știe bine românește, ci mai trebuie să nu-i fi fost influențată rostirea prea mult de idiome străine.

În expunerea de motive a unui proiect de lege citim că vinovatul de o transgresiune, ce e vorba să fie pedepsit și la noi, „în republica atheniană era pedepsit *de moarte*“... Cum adică? Moartea era care-l pedepsia, și nu legea și oamenii? Ba aceștia, și îl pedepseau *cu moartea*, și nu de moarte... Dar dacă așa se zice pe franțuzește, cine e de vină?

Când eram la *pension*, în clasele primare, mi se întâmpla adesea că eram pedepsit „*de un fel*“ sau „*de două feluri*“, și aceasta pentru că un pedagog sau altul mă surprindea vorbind românește, — câtă vreme n'aveam voie să deprindem, „în recreație“, decât franțuzesca. A fi pedepsit „*de un fel*“ sau „*de două feluri*“, însemna că la masă nu ți se făcea parte și ție din ultimele feluri de mâncări, ci trebuia să înghiți în sec și să privești la ceilalți, cari erau pedepsiți, dâșii, *cu* toate felurile cari li se serveau dela bucătăria pensionului.

Se vede că autorul expunerii de motive cu pricina n'a prea fost pedepsit adesea fiindcă ar fi vorbit românește în recreație, căci iată, a rămas cu deprinderea d'ă întrebuița forme franțuzești, și atunci când folosința limbii românești întregi și curate ar fi... permisă.

*

Sunt pete și în soare, — unii vor să găsească greșeli de limbă până și într'un text de *mesagiu*... Iată, ne întreabă unul: bine este zis: „pentru scutirea de impozit, *al* chiriiilor“ și: „va asigura un mers mai regulat și mai repede *al* treburilor Statului“? — și n'ar trebui oare să se zică și să se scrie, în amândouă aceste cazuri, *a* în loc de *al*?...

În cazul dintâi, întrebarea este: scutim de impozit chiriiile? — sau scutim impozitul chiriiilor? Dacă vrem să zicem că scutim de impozit chiriiile, atunci neapărat trebuie să scriem: scutirea de impozit *a* chiriiilor; — dacă însă vom scrie: scutirea de impozit *al* chiriiilor, va însemna că - am subînțeles: scutirea (*contribuabililor*) de impozit *al* chiriiilor. Prima formă ni se pare preferabilă, dar greșită nu se poate zice că este nici cea d'ă doua.

În ce privește „mersul treburilor Statului“, de sigur că este *al* și nu *a*. — Trebuie să notăm însă, și mai ales pentru aceasta am dat atenție observărilor criticului mesagiului, că întrebuițarea lui *a*

în loc de *al* sau chiar *ai* sau *ale*, ca un fel de prepoziție care rămâne așa dar neschimbată, cum se și aude mai peste tot în Moldova și în unele părți din Ardeal, în Banat, nu poate fi pusă numai în sarcina necunoașterii regulilor gramaticale. În versuri; o întâlnim la mai toți poeții: — „A mele visuri *care* mor“... Unde și *care* este o licență în loc de *cari* pluralul dela *care* fiind deopotrivă și la masculin și la feminin în *i*.

În proza literară socotim însă că e bine să concordăm și mai departe: *al* meu, *ai* mei, *ale* mele; deci, despre *scutire* să zicem că este *a* chiriilor, despre *impozit al* chiriilor, și tot așa despre *mersul*, mai mult sau mai puțin regulat și repede, *al* treburilor Statului.

*

Fiindcă am atins iarăși chestiunea franțuzismelor — și este una din cele cari ne pricinuesc mai multă bătaie de cap, — să mai stăruim puțin asupra acestui capitol, în ordinea unui alt paragraf.

Invențiile ne aduc, firește, expresii nouă în limbă. Unele din aceste expresii, n'avem ce să facem, trebuie să le primim, dacă nu tocmai, dar aproape în aceeași formă ca și în limba din care le-am luat, neavând cum să le traducem, sau expunându-ne, prin traducere, să ne facem mai puțin înțeleși chiar de cât prin împrumutarea de-a dreptul, și aceasta cu prețul de a apărea ca drept cuvânt puriști până la pedantism. — Dar dacă unele din expresiile astfel adoptate sunt îndreptățite, altele sunt cel puțin de prisos.

Așa, în *aviațiune*, avem mai întâiu chiar numirea aceasta, care e franțuzească (bine înțeles din latinește) — dându-i noi numai terminațiunea după analogia altor cuvinte de acelaș fel ce am mai împrumutat în limba noastră. Avem apoi expresia *pilot*, puțin folosită și cunoscută la noi, fiind întrebuințată până acuma numai la navigațiune și altele. Dar întrebăm: adoptarea unor termeni ca de pildă *viraj* sau chiar *aterisare!* să fie oare tot atât de justificată?

Nu se poate oare zice tot atât de cu înțeles *ocolire* pentru „virage“? — Iar în cât pentru *aterisare*, noi am citit într'o dare de seamă asupra sborului unui aviator al nostru la Iași:... „După o oră de evoluțiuni în aer, aviatorul s'a reîntors la Copou, unde s'a coborât în aclamațiile unei mari mulțimi“... Și am înțeles tot așa de bine, ca și dacă ni s'ar fi spus că el *a aterisat*... Măcar că întrebuințarea unor termeni ca *evoluțiuni* și *aclamațiuni* nu ne arată pe autorul dărei de seamă citate ca pe vr'un dușman aprig al neologismelor.

În contra „evoluțiunilor“ n'am prea protesta nici noi; am primi chiar și „aclamațiunile“, deși aci nu mai e vorba de un termen referitor propriu zis la aviațiune. Dar „virajurile“ și „aterisarea“ ni se pare că le-am putea înșira cu hotărâre printre „ororile inutile“ cu cari se încearcă împetriștarea limbii noastre.

*

Când romanizăm expresii streine, trebuie însă [să] fim așisderea

cu băgare de seamă. Să nu facem ca aceia cari părându-li-se că nu e destul de lămurit să ne spună că doi soți *se despart* (prin desfacerea căsătoriei adică), recurg la franțuzescul *divorcer*, dar îl prefac în „se divorțează”. Se zice *a divorța* de soțul său soția sa, — iar dacă vrem să întrebuițăm forma cu *se*, atunci să rămânem la „a se despărți”.

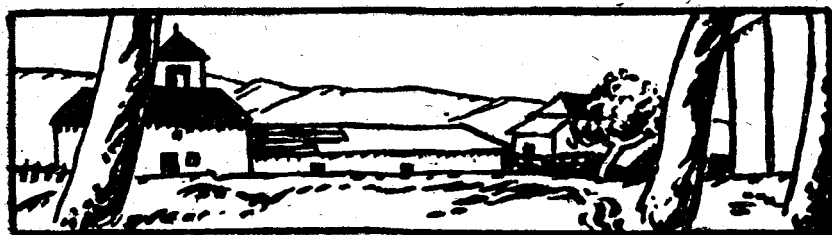
Un altul, crezând că a folosit o expresie foarte neaoș românească, traduce: „Numeroase depeși din orașele franceze semnaleză manifestațiuni de protestare în contra scumpetei *merindelor*...” *Vivres* însă însemnează în genere *alimente*, iar *merinde* sunt numai acelea pe cari cineva și le ia la drum, — fie acel cineva un simplu excursionist ori o oaste care pleacă la războiu, — sau cu cari se *aprovizionează*, pentru un timp sau prilej oarecare.

Teama de a nu cădea în păcatul franțuzismelor fără rost face de altfel și pe unii buni cunoscători ai limbii românești să cadă în ciudățenii. Astfel, de pildă, vedem întrebuițându-se expresia: „a *trage* luarea aminte, — „am tras luarea aminte a cutăruia”, — asta numai ca să nu fie *attirer*.

Am putea zice, dacă e vorba să ne ferim cu desăvârșire de forma *a atrage* — și deci și de *atragere*, *atracție*, — am putea zice *a chema* atenția cuiva asupra unui lucru... Ori și acesta e tot franțuzism?... — În tot cazul, par'că tot mai bine un franțuzism sau altul de acestea, decât acea „*tragere* de luare aminte”, care, cu tot aeru-i arhaic, prea mult seamănă a fi trasă... de păr.

BCU Cluj / Central University Library ION GORUN.

Reforma agrară nu s'a terminat

Din noianul problemelor aruncate la suprafață de războiul mondial, problema agrară a cerut soluționarea cu o urgență implacabilă înaintea tuturor celorlalte. Deși, până aci, muncitorimea de toate categoriile dela orașe, organizată pe fel de principii politice conducea lupta pentru dreptatea socială, totuși, problema lor a trebuit să lase întâietatea aceleia a muncitorilor agricoli.

Întâietatea aceasta a muncitorilor pământului a fost justificată prin suferinți mult mai vechi și mult mai mari. Nici nu exista industrie propriuzisă, când robii pământului au cunoscut ce va să zică a nu avea unde munci și a nu fi stăpâni pe munca lor. În istoria tuturor popoarelor s'a vărsat, din timp în timp, mult sânge în lupta pentru pământ. A curs și sânge românesc, destul, sub toate dominațiunile. Această luptă a predominat spiritele și în cursul războiului cu sfârșitul căruia, se credea, că a sosit ultimul termen pentru realizarea dreptății sociale.

Unele popoare, datorită temperamentului lor și unor stări speciale, nu au mai avut nici această scurtă răbdare. Cu lozinca „pământ și pace“ au părăsit frontul milioanele de mușici ruși și au plecat armați acasă, să-l ia în stăpânire și să-l apere. Noi, românii, am fost mai norocoși. Înțelepciunea tradițională a țăranului nostru i-a dat tăria să-și mai subordoneze câteva vreme interesele materiale acelora naționale și s'a încrezut în cuvântul dat, că după război pământul va trece în stăpânirea acelora cari îl muncesc.

De fapt, după oarecari tergiversări din partea unor guverne de ocazie, guvernul Averescu, chemat la cârma țării prin voința unanimă a țărănimii de pretutindeni, consfințește lupta tuturor generațiunilor trecute, votând legea agrară pentru întreg cuprinsul țării românești.

După săvârșirea acestui act de o epocală importanță, se părea, că se va deschide o nouă lume, că țărănimia noastră abia acum învie și de-acum își va manifesta în toate direcțiile vigoarea ținută sub obroc veacuri de-arândul. Dar ne-am înșelat.

Ca la toate răscrucile istoriei, deodată cu dărâmarea îngrădirilor exterioare, nu poate să dispară și mentalitatea oamenilor. Cu deosebire a acelora nu, cărora vechea stare de lucruri le rezerva atâtea avantaje.

Și iată, că nu mai depărte decât la un an dela împlinirea mare-

lui act de dreptate socială, problema agrară se ridică din nou, sub alt raport și în proporții mult mai mari și mult mai îngrijitoare. Într'un moment, când înproprietărirea cu fast nici nu s'a sfârșit, în suflul țărăniei se încuibează îndoiala în sinceritatea și trăinicia actului de dreptate socială, al împărțirii pământului. E de netăgăduit, că țărăniea noastră nu mai participă cu suflul întreg la actul înproprietării. Pentrucă, i-se pare, că ceace a așteptat sute de ani, de a vedea expropriindu-se moșia boerului maghiar, rus, sau român deopotrivă, și croindu-i-se și lui o fășie, nu se face așa cum ar trebui să se întâmple între români și frați. Și nu din cauză că această fășie ar fi prea mică. Mărimea lotului nu importă. Mic, mare cum ar fi, lucrul principal este că s'a spart ghiața pe care, cu vremea, nădăjduim să o topească complet și căldura slabă a democrației românești. Important este, ca țăranul să fie stăpân absolut pe această fășie de pământ: *stăpân și pe produsul muncii lui.*

Această din urmă condiție: „stăpân pe produsul muncii lui“, ridică din nou la suprafață problema agrară, deși latifundiarii, în mare parte, au dispărut. Imprejurările anormale de după război au creat însă noi latifundiați în viața socială, de cei fără pământ, cari se năpustesc cu o furie și lăcomie fără exemplu asupra satelor noastre. Ascunși în dosul restricțiunilor prohibitive pentru țărani, acești latifundiați ai vieții sociale, îi răpesc; zi de zi, rodul istovitoareii lor munci de un an și îi fac să înțeleagă, că ceace li-s'a dat cu o mână, li-se ia cu cealaltă.

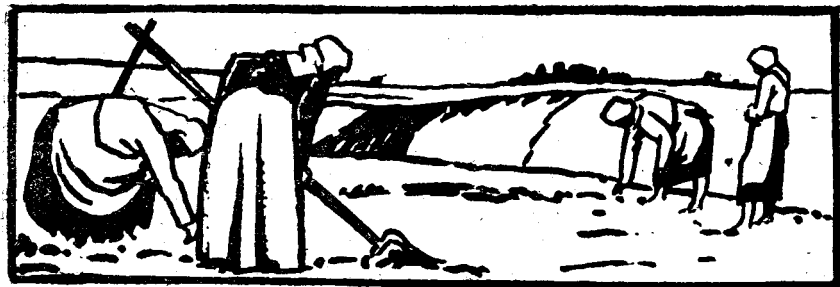
E direct revoltătoare ușurința cu care se aruncă noui și noui sarcini în cărca gârbovită a țărăniei. Deoparte i-se cere plata pământului în bani și numeroase impozite, pe de alta i-se mai ia și un impozit în natură — cel mai greu — atunci când se duce la piață să-și valorifice munca de un an. Acest procedeu este egal cu a cere latifundiarului care a avut înainte de expropriere zece mii de jughere, să plătească darea către stat pentru toate acestea, deși după expropriere nu mai are decât două sute jughere. Nu-i așa că, dacă s'ar întâmplă un caz ca acesta, ar pleca toți miniștrii în pelerinaj să repare pe loc nedreptatea, ar sări presa, s'ar alarma opinia publică „în toate straturile ei sociale“.

Și totuși, atâta lume cu simț de dreptate, se face vinovată, zi de zi față de 14 milioane de țărani ai țării, fără remușcare sufletească și fără o scuză, fie și numai de formă.

Iată de ce, cu durere trebuie să constatăm, că reforma agrară nu s'a terminat, deși, în situația actuală, singurul reazăm al statului român, este țărăniea.

— „Nimeni nu știe — zice Damaschke, unul din cei mai de seamă cunoscători ai problemei agrare, — cel fel de noui orânduiri se vor mai naște în răsăritul Europei; dar din întâmplările istoriei universale se desprinde înaintea tuturor ochilor clar văzători marea învățătură: că soarta popoarelor o decide, în cele din urmă, problema agrară.

P. NEMOIANU.

Minciuna ca principiu de guvernământ

Sau legile financiare ale dlui Vintilă Brătianu

În trecutele alegeri pentru Cameră, o anumită categorie destul de răspândită de candidați la mult râvnită diurnă parlamentară, găsisse un sistem cu totul nou de propagandă electorală. Tema pe care se brodau obișnuitele cuvântări de pe la adunările populare era însă aceeaș: reforma agrară. Vânătorii noștri de voturi țărănești, foarte darnici, mergeau dincolo de împărțirea totală a oricărei moșii, și promiteau îndestulirea fiecărui muncitor de pământ. Soluția era simplă. Candidatul de deputat descindea în mijlocul alegătorilor săi, și începea să pilduiască:

— Cine a făcut soarele, fraților?

— Dumnezeu! era răspunsul, invariabil.

— Vedeți? Dumnezeu l'a făcut, deaceea lumina și căldura lui nu e a nimănui, e a tuturor. Dar apa, cine-a lăsat-o din cer?

— Tot Dumnezeu!

— Se înțelege! Și deaceea apa nu e a nimănui, e a tuturor. Tot așa e și cu pământul, fraților. Nu l'a plămădit oare tot Dumnezeu?

— Ba da.

— Apoi atunci? Al cui se cade să fie pământul, plămădit de Dumnezeu, decât al nostru, al tuturor?

Oamenii dădeau din cap, neîncredători, înțelegând în mod instinctiv că o asemenea „socializare“ primitivă nu poate fi decât o amăgire, că pământul, altfel decât aerul și apa, e un instrument de producție, folositor numai în mâinile celui care, stăpânindu-l, îl și muncește; — zăpăceala prindea însă câteva capete răslețe, și buclucașul împărțitor de ogoare din moșia lui Dumnezeu, tot rupea câteva voturi, cu făgăduiala.

Întâmplarea n'a alarmat pe nimeni, deși s'a repetat în diferite locuri, pentru că de când au fost alegeri, și peste tot locul, minciuna a contat ca un indispensabil element politic al pescuitorilor în apă tulbure. Valul stărnit de acești răscolitori de imposibilități ridicole s'a potolit însă repede, căci necruțătorul bun simț popular a știut să dea

la o parte din drum, mai curând sau mai târziu, pe vânturătorii de făgăduieli sterpe.

Iată însă că frământările vieții noastre publice ne-au rezervat și norocul unor manifestări asemănătoare din partea unor oameni politici cari se înfășurau până acuma, ei singuri, într-o aureolă de seriozitate. Guvernul actual a cules minciuna din sacul agitatorilor fără răspundere, ridicându-o la înălțimea unui principiu de guvernământ.

Cine nu-și amintește de „campania” dusă de partidul liberal, — în opoziție, — împotriva legilor financiare votate pe vremea guvernului Averescu? Reforma întocmită de d. N. Titulescu avea, pentru „specialiștii” liberali, toate cusururile din lume, dar mai ales suferea de o gravă eroare: era prea aspră! Compătimind cu durerile contribuabilului Viitorul se ridica și el cu o revoltată energie cetățenească împotriva unor biruri cari, se înțelege dela sine, apăsau mai greu asupra locuitorilor decât sistemul simplist de dinainte de război. Și d. Vintilă Brătianu se indigna așa:

— „Când însă faci totalul tuturor impozitelor puse de ministrul de finanțe (d. N. Titulescu) ajungi la cifre care întrec puterea de plată a contribuabilului și, dacă vom adăuga cele de mai jos, ajungi la o catastrofă economică.”

Sau altfel :

— „Elaborată în străinătate, operă pură de cabinet, fără studii statistice, fără cunoașterea exactă a condițiilor speciale în care economia națională trebuie să se refacă, să se consolideze și să se desvolte, cu cote de impunere fanteziste și mult prea mari, reforma dlui Titulescu are drept efect desorganizarea vieții noastre economice, apăsarea contribuabilului...”

Atacurile miroseau puțin a demagogie, dar d. Vintilă Brătianu, care-și crease în redacțiile ziarelor sale, grație severității cu care supraveghia consumul cernelei din călimări, o reputație de mare economist, lăsa totuș să se înțeleagă că are undeva, într'un sertar secret, un maldăr întreg de proiecte financiare, isvorâte din „cunoașterea exactă a condițiilor speciale în care economia națională trebuie să se refacă” cu cote de impunere scăzute, cari să nu apese greu asupra contribuabilului și care să realizeze totuș reorganizarea vieții noastre economice. Opinia publică, vrăjită de făgăduințele marilor competențe dela „Banca românească” s'a lăsat pe ici pe colo momită, și a așteptat să-l vadă pe d. Vintilă Brătianu la lucru.

Guvernul liberal a început prin a suspenda aplicarea legilor financiare votate de Parlamentul precedent. În ajunul alegerilor, pentru reușita unei aspre lupte electorale, gestul acesta se impunea. Era o mișcare de consecvență cu atacurile de pe vremea opoziției. Dar, ea alcătuia numai o parte din opera de restaurare a finanțelor țării, — fără dări apăsătoare! — pe care o promisese d. Vintilă Brătianu. Sistemul de impunere ostracizat, fusese dat la o parte. Trebuia însă, înlocuit. Și noul ministru al finanțelor a început să pună în funcțiune sertarele sale secrete, din cari vai! nu ieșea nimic. Minciuna a început să-și arate urechile. În loc de birurile directe asupra venitului, distribuite

progresiv asupra diferitelor categorii de câştiguri, d. Vintilă Brătianu se arăta dispus să bage mâna în buzunarul contribuabilului pe furis, prin îngreunarea impozitelor indirecte, ceea ce era mai rău, pentru că impozitul indirect loveşte deopotrivă în cel bogat ca şi în cel sărac, pentru că se aplică în primul rând pe consumaţiune, şi pentru că, într'adevăr apăsând în mod exagerat, stânjeneşte mersul desvoltărei economice a ţării. — „Ce şiret e d-nul Vintilă Brătianu! ne ziceam. Cum vrea să tragă pe sfoară pe contribuabil: suprimă aplicarea impozitului progresiv pe venit, cu incasarea căruia trebuie să-şi bată capul toţi receptorii, şi măreşte în schimb dările indirecte, pe cari publicul le plăteşte înjurând pe... negustorii speculanţi. Veniturile sosesc în mod automat, şi guvernul scapă de odiul execuţiilor silite“.

Dar, acesta era numai începutul minciunei. D. Vintilă Brătianu rezerva contribuabililor o surpriză complectă. Într'o bună zi, actualul ministru de finanţe a tras cu nădejde sertarul său secret şi a scos însfârşit de acolo proiectul de reformă mult aşteptat... Erau legile financiare ale dlui N. Titulescu!... E drept însă că d. Vintilă Brătianu le-a adus câteva modificări esenţiale: *a desfiinţat impozitul pe capitalurile băncilor şi a mărit celelalte cote de impunere.*

Unde sunt făgăduielele de-acum un an? Unde e revolta împotriva „cedulelor sălbaticе“? Ce s'au făcut protestărilor ridicate în numele contribuabilului român? — Toate, toate, toate, au fost uitate. D. Vintilă Brătianu a minţit atunci pe bieţii cetăţeni, cum a încercat mai târziu, ca ministru, să mintă străinătatea anunţând excedente bugetare inexistente. Actualul administrator al finanţelor României minte în afară, şi minte înăuntru. Anunţă îmbunătăţirea valutei, şi leul scade tot mai tare. Prezice o repede ieftenire a traiului, şi preţurile se ridică pe zi ce trece. Făgăduieşte o uşurare a impozitelor, şi urcă toate cotele de impunere. Dă de veste că veniturile publice au întrecut cheltuelile, şi nu plăteşte creditorii statului. Condamnă reforma financiară a dlui N. Titulescu, pentru a o adopta pe urmă, *tale-quale.*

Minciuna a fost ridicată la rangul de principiu de guvernământ. Treburile ţării nu pot fi duse însă mai departe cu asemeni inconsecvenţe, de o ciudată uşurinţă şi cu astfel de amăgiri naive, bune de ameţit mintea nepricepută a copiilor. Lumea judecă mult mai limpede decât cred unii „specialişti“ misterioşi. Ea cântăreşte în cele din urmă şi oamenii şi faptele oamenilor, potrivit unei măsurii a bunului simţ care nu greşeşte aproape niciodată. Ori cât ar încerca, de pildă, d. Vintilă Brătianu să ne păcălească prezentând lucrurile în aspecte înşelătoare, cruda realitate iese la iveală cu dureroasa ei limpeziciune.

Şi, când s'o isprăvi odată, definitiv, şi basmul ca „competenţa“ liberală, ne întrebăm cam ce va mai rămâne din singura scuză, — foarte slabă şi aceasta, — a regimului prezidat de d. Ion Brătianu? — „Nimic, nimic, nimic...“

IOAN BALINT.

Poezia nouă românească

— Câteva note caracteristice cari o deosebesc —

S'au împlinit, cred, cincisprezece ani de când' o mână de versificatori răsvrătiți au încercat să transplanteze în solul literaturii noastre o „poezie nouă“, descătușată de preocupările cari o frământaseră până atunci pe cea „veche“. Mișcarea dela *Semănătorul*, — al cărui cel dintâi număr se înfățișase în haina unei reproduceri de pe o pânză a meșterului Grigorescu, — își încheiase cei mai frumoși ani ai activității ei creatoare. Așa numita „doctrină semănătoristă“, pe care se rezimase credințele generației post-eminesciane, trecuse dela București la Iași, unde „poporanismul“ oficiat de d. C. Stere își pierduse cu totul înfățișarea unor rosturi literare, pentru a se prezenta tot mai mult sub aspectul unei pronunțate note politice. Sufletul *Semănătorului* fusese, fără îndoială, Vlahuță. Avântul său poetic, însă, obosise. Iar Coșbuc, această singulară izbucnire a unor forțe epice primitive, rămăsese un izolat. Locul său ar fi fost poate alături de proza mai tânără a dlui Mihail Sadoveanu, în paginile *Vieței românești*; drumul acesta nu i-a surâs. După un scurt popâs pe frontispiciul *Vieței literare*, unde nu a avut nici un rol combativ, autorul „Baladelor și Idilelor“ s'a refugiat definitiv în studiul literaturii sanscrite sau în încercările de tâlmăcire ale Odiseei. Nici apariția fulgerătoare a poeziei dlui Octavian Goga n'a dat greoiului „poporanism“ o îndreptățire de a exista mai departe. „Oltul“ și „Clăcașii“ nu erau programe doctrinare, care să pledeze cauza unor năzuinți sociale; plămădite din ecoul unor vaste suferinți, aceste accente de revoltă se topiseră în armonia versului sub stăpânirea unui covârșitor temperament artistic, și ar fi să jicnim valoarea tuturor operilor în cari s'a resfrânt măcar un val din lărga durere umană, dacă am atribui poeziilor de-atunci ale dlui Octavian Goga sensul unor intenții retorice.

În mijlocul încercărilor de năuă orientare a tradițiilor noastre literare, au început să răsară, tot mai stăruitoare chemările celor cari se mărturiseau singuri cântăreți „pentru mai târziu“. Erau entusiaștii vasali, mai mult sau mai puțin talentați, ai simbolismului francez. Poezia de până atunci le mirosea a opincă. Versul clasic al liricii românești li se părea sărac în imagini. Orizontul inspirației, prea îngust. Cătușele greoaie trebuiau deci desfăcute. Un val de nesfârșite motive abstracte încerca să pătrundă de pe bulevardele Parisului, în tiparele moștenite dela Eminescu. Limba trebuia reîmprospătată. Prozodia avea nevoie de o completă libertate de mișcare. Și, prin porțile larg deschise influențelor occidentale, ne așteptam să salutăm o triumfătoare năvală a unor metafore îndrăznețe, a unui greu parfum de imprecis, a unui puternic sub înțeles de misticism. „Simbolisții“ noștri, cum s'au numit ei singuri, descindeau din cafenele, Cartierului latin cu un bizar și multicolor bagaj de prospecte literare: rămânea să ne mai dea și ceea ce ele făgăduiau, *poezia cea nouă*.

Începuturile acestei poezii se pot privi chiar de astăzi, sub unghiul unei reci obiectivități. În *Flacăra* dlui Constantin Banu, (care

este astăzi monitorul oficial al admiratorilor lui Remy de Gourmont) unul dintre codificatorii „simbolismului“ a început o reprivire asupra trecutului apropiat al acestei lupte. Romanțele „pentru mai târziu“ au rămas în urmă, — prorocirea n'a fost norocoasă, — și cei cari credeau că vor fi înțeleși, ca Beaudelaire, abia peste cincizeci de ani, se văd trecuți într'un modest capitol de cercetări retrospective... Aceasta nu trebuie să ne mire „Poezia nouă“ de-acum cincisprezece ani n'a reușit să creeze un fond deosebit de simțire, n'a răscolit, din adâncuri, o înțelegere proaspătă a năzuințelor gândirii și n'a turnat în tipare ne-mai văzute un capital de idei turburătoare. A fost, ca toate revoluțiile din România de ieri, o mișcare de suprafață. Superficialitatea astfel botezată „simbolism“ românesc, apare dela originea acestuia, ca un grav defect congenital, de care se resimte toată producția poetică îndrumată de-atunci și până astăzi, pe acelaș făgaș. Este, din nenorocire, o caracteristică dominantă a dibuirilor actuale, și, în chip fatal, conține sentința de moarte a unei literaturi de exotism foarte subțiat, care nu poate prinde rădăcini în sufletul societății românești de astăzi, sau de mâine.

„Simbolismul“ românesc a ridicat, de pildă, din primele lui zile, drapelul versului liber. Dar, — foarte elocvent amănunț, — versul liber al poezilor noștri „noui“ nu era decât o schimbare de fațadă a obișnuitei metrice regulate. Muzicalitatea poeziei nu se rupea în mișcătoare valuri, potrivit înțelesului cuvintelor, ci persista cu tirania ei monotonă chiar de după gruparea neorânduită a rândurilor. O strofă prezentată ca model de vers liber, se putea scrie și așa:

*In cinstea ta, cea mai frumoasă din toate fetele ce mint
Am ars miresme 'nbălsămate în trepeduri-de argint...*

Sau: *In parcul presărat cu statui de nimfe, fauni și silvani,
De-alungul celor trei alee, de tei, de plopi și de castani...*

Nu era vorba, deci, de realizarea aceluia ritm interior al versului, care se înfrățește cu starea sufletească pe care o respiră fiecare frază, ci pur și simplu de un mic șiretlic de transcriere a unor versuri foarte cuminiți și foarte disciplinate, cari băteau înainte un drum cunoscut. Fațada însă, era nouă, și cititorul grăbit era impresionat de „inovația“ care se făcuse. Aveam și noi, însfârșit, versul liber al nostru!

A doua notă care diferențiasse pe poezii „simboliști“ de predecesorii lor era, se înțelege, acea pojghiță de imprecis ciudat și de lirism exotic, așternută în felii foarte subțiri peste un temei adeseori de o crudă banalitate poetică. Câteodată, pojghița nu putea s'o acopere și-atunci răsăreau mărturisiri ca acestea:

*Eu știu c'ai să mă 'nșeli chiar mâine
Dar fiindcă azi mi te dai toată,
Am să te iert: e vechi păcatul,
Și nu ești prima vinovată.*

Fără îndoială că asemenea plate isbucniri de lirism, s'ar preta la comentarii oarecum umoristice. Dar nu ne vom opri, cu rea credință, la părțile prea vulnerabile din producția acestor poeți noi, pentru a-i compara cu Eminescu:

*Să-ți cer un semn, iubito, spre a nu te mai uita?
Te-aș cere doar' pe tine, dar nu mai iești a ta...*

Atmosfera misterioasă din poezia noastră „simbolistă“ e realizată însă, de cele mai multe ori numai cu elemente de decor: în orice caz *acesta* este elementul care vine să se adauge inspirației care și-ar fi găsit expresie înăuntrul mijloacelor de realizare folosite până atunci:

*De ce ți-s ochii verzi
Culoarea wagnerianelor motive
Și mâinile de ce-ți sunt albe ca albul tristelor altare
Din Babylon sau din Ninive?
De ce când plângi,
Cu tine plânge tristețea blondelor opale?*

Bineînțeles, erau cetitori cari nu pricepeau pentru ce motivele muzicii lui Wagner or fi fost văzute în verde, — dar în afară de acest fenomen de audiție colorată, care își are geneza sa în sonetul lui Rimbaud, albul tristelor altare sunt o imagine destul de lămurită pentru a sugera pe acel al mâinilor, și ar fi fost găsită, desigur, și prin alte case literare. În „poezia nouă“ dela 1908, nu se mai spunea „pe bazine visătoare și albastre“, — observă un comentator însuflețit al simbolismului românesc, — ci, printr'o reformă decisivă în întrebunțarea adjectivului:

*Visătoarele bazine
Pe-albastrul cărora...*

Cași cum nu tot Eminescu spusese:

*Când torsul se-aude l'al vremilor caer
Argint e pe ape și aur în aer!...*

Însfârșit, a treia caracteristică a poeziei simboliste este, nu putem să tăgăduim, o destul de abilă întrebunțare a neologismului. Nu mai era vorba „să se toarne n forme nouă, limba veche și nțeleaptă“, materialul nostru lexical era prea sărac pentru noua lume de imagini. Urzeala primitivă a limbei noastre literare nu putea să suporte țesătura fină a subtilităților verbale împrumutate din edițiile tipărite la „Mercure de France“. Și astfel neologismul a fost ridicat până la amploarea „unui principiu literar“, cum zice criticul *Flacărei*. Din înțelegere însă, cu timpul, neologismul a ajuns o adevărată meteahnă, și astăzi, poeții noi vorbesc de gura *eschiză* a iubitei lor, ei coboară asupra vieții un mistic *aperçu*, plutesc peste bazine *larmoaiante* sau nutresc pasiuni *retardate*... Se alcătuieste astfel, încetul cu încetul, un limbaj păsăresc, de pe urma căruia ne întorcem îndărăt, pe vremea lui Eliade-Rădulescu, disprețuind și lăsând în părăsire tot câștigul pe care l'am dobândit de atunci, din acele vremuri de băjbăială până astăzi, prin trudnica sfortare a atâtor sculptori minunați ai scrisului românesc.

Rostul acestor observări trecătoare nu este acela de a arunca neînțelegătoarea înjurie a negațiunei, în fața unor scriitori de real talent, cari au făcut o încercare de a deschide zări mai largi poeziei românești. Vom recunoaște totdeauna boabele cele pline, cari rămân după acțiunea scuturătoare a vânturătoarelor. Dar, sămânța viitoare este și ea rodul unor arături mai vechi; nu ne va ține nimeni de rău, dacă vom căuta din când în când, privind holdele de astăzi, să nu lăsăm să se aștearnă injuria nerecunoscătoare peste capul plugarilor de ieri. — Și pe urmă să ni se dea voie să cercetăm puțin și cuprinsul spicelor cari disprețuiesc din înaltul lor, pe semănătorii vremilor trecute...

ALEXANDRU A. HODOȘ.

Tovarășii de astăzi și judecata de ieri

— Câteva spicuri dintr'o colecție de gazetă. —

În mijlocul unei ciudate bucurii, manifestată mai ales prin discursuri și banchete, orfanii politici ai regretatului Take Ionescu au intrat în partidul național din Ardeal. Socoteala pare să fie destul de bună, din amândouă părțile. Oamenii dlui Iuliu Maniu „descălțând” la București, vor să arate lumii că nu mai pot fi învinuiți de regionalism, iar foștii „tachiști” trecând sub directa conducere a celor o sută dela Cluj, cred că au scăpat bietul lor partid de o descompunere fatală. Câtă sinceritate o fi stând la temelia unei asemenea alianțe, Dumnezeu știe... Sau, mai bine zis, știm și noi câte ceva. Numeroase articole din ziarului „Patria” stau de față pentru a arăta cum judeca partidul național, nu numai pe „democrații” de acum ai miliardarului român Cantacuzino, dar chiar pe șeful acestora, pe răposatul Take Ionescu, împotriva căruia nu odată a lansat învinuirea că ar fi trădat interesele țării la Conferința de pace. Pe de altă parte, iată și colecția ziarului „democrat” „Epoca” dela București, — mai puțin cunoscut în Ardeal, — care și-a fixat nu demult și foarte limpede, părerea sa asupra tovarășilor de astăzi.

— „Mărturisesc că nu văd pe dnii Vaida sau Mihai Popovici rămânând zece ani în opoziție în numele unor principii. Mai ușor îi văd făcând anticameră la dl Ionel Brătianu sau stând de vorbă cu dl Marghiloman”...

scria dl Grigore Filipescu, unul din fruntașii partidului democrat și conducătorul ziarului „Epoca”, la 5 Aprilie 1921. Adevărat că partidul național a făcut anticameră la dl Ionel Brătianu și a stat de vorbă cu dl Marghiloman. De întovărășit, s'a întovărășit însă cu „tachiștii”. Dl Grigore Filipescu trebuie să fie mulțumit acum, citind de pildă „Epoca” dela 12 Aprilie 1921, unde se vorbește astfel de fruntașii partidului național :

— „Astfel de oameni sunt condamnați să dispară ușor din viața politică a unui stat unde în primul rând se cere sinceritate și lipsă de ambiții personale. Și ca încheiere putem spune domnului Vaida : Și în România veche, Transilvania, Basarabia și Bucovina, toată România mare e pentru toți românii. Însă afară de politicianii de speța inferioară și cu apucături din școala celor dela Budapesta”.

Atacurile „Epocii” mergeau atunci până la isbucniri de felul acestora :

— „După eșecul întrunirii dela Deva, unde dl Vaida neavând auditoriu s'a dus să vorbească la târgul de vite, — fotografia edificatoare există — partidul național și-a expus din nou galeria talentelor retorice, la Sibiu. Dl Vaida, care compromite prin numele său și prin activitatea sa politică patriotismul voivodal datoră celor opt sute de mii de morți ai războiului nostru o explicație. Dsa afirmase cu obrăcnicia împrumutată din parlamentul Budapestei, că partidul național.

ne-a dăruit Ardealul, și că la urma urmei, dumnealui dl Vaida este acela care ne-a adus noile provincii pe tîpsie, așa cum altădată tot dsa, ducea la sanatoriul din Karlsbad, unde era doctor pedicur, suplimentele epidermice inutile ale diverșilor clienți. „(Epoca, 29 Septembrie 1921).

Drăgăștoșii tovarăși de astăzi, cu câtă eleganță și cu ce delicatețe pe tratau acum un an. Ei, pe vremea aceea „tachiștii“ erau remorcați de dl general Ayerescu iar cei „o sută“ se legaseră de pulmana dlui N. Iorga. Astăzi, când dl general Ayerescu s'a lepădat de... loialii săi colaboratori, iar dl N. Iorga a început să-și rectifice părerea despre fruntașii partidul național, și unii și ceilalți s'au trezit îmbrățișați. „Tachiștii“ sunt oameni de ispravă, iar „pedicurii“ mari bărbați de stat. Ieri însă, nu era tot astfel. Și dl Gr. Filipescu scria în „Epoca“ :

— „Meritul inovațiunii acesteia aparține la noi partidului național din Ardeal, care prin conducătorii săi și prin întreaga sa lume de „doctori“ în materie de drept a găsit că nicio restricție constituțională nu-l poate opri ca menținându-și înainte firma sa regionalistă să adauge dedesuptul ei afișul roșu cu sugestiva formulă „De închiriat“. Că nimeni nu poate împiedica comercializarea aceasta politică inaugurată de partidul național din Ardeal e un fapt cert, și de natură a ne confirma încă odată aptitudinile de ordin comercial și economic ale fraților noștri ardeleni. Probabil că comitetul executiv al acestui partid va fi, pentru necesitatea cauzei, transformat în consiliu de administrație, deși din punct de vedere al repartiției tantiemelor și dividendelor, un număr de o sută de consilieri e cam prea mare, oricât de mănoase ar fi afacerile în perspectivă“.

S'a schimbat ceva de-atunci până astăzi? Partidul național știe foarte bine că nu va putea governa țara, alături de dl Șt. Cicio Popp, cu oameni politici ca dnii Nestor Cincu, Mimi Plesnilă sau Căpităneanu, și și-a rezervat dreptul să mai „pertracteze“ și cu alte partide, — dacă s'ar găsi. Foștii partizani ai regretatului Take Ionescu, astăzi credincioși membri ai partidului național, au acceptat, cum le tot amintește „Patria“, conducerea, titlul și programul grupărei dlui Iuliu Maniu, care la rîndul ei nici nu si-a frînt drapelul regionalist nici nu și-a rupt biletul: „De închiriat“.

Și acum, ca încheere, să reproducem mai jos un articol întreg din ziarul „Epoca“, al dlui Gr. Filipescu.

— „De prisos toată sfortărea Ungurilor pentru a ponegri Româniă în fața străinătăței denunțând-o ca pe o țară de barbari, de prisos toate milioanele risipite de propaganda lor în Anglia și America, de prisos toate știrile și insinuațiunile lor false cu privire la Ardeal căci s'a găsit un ticălos de român care să le servească cauza cum niciunul din ei nu și-ar fi putut-o servi. Românul acesta este un fost șef de guvern, prim sfetnic al Coroanei care astăzi, trei ani după desăvârșirea unirei naționale, la care nu numai că n'a pus nicio piedică dar a combătut-o cu o infamă cerbicie prin presa maghiară vine co-

ram populo să declare că Transilvania era mai fericită sub Unguri decât sub Români“.

„Să nu se zică că atitudinea aceasta a dlui Vaida este o rătăcire sau efectul unei vremelnice surescitări cu un substrat mai mult sau mai puțin patologic. D. Vaida se găsește în plină dezvoltare a unui mizerabil program la înfăptuirea căruia lucrează de ani cu o stăruitoare consecvență, care nu este altul decât împiedecarea pe toate căile și prin orice mijloace posibile a desăvârșirii unității politice și naționale dintre Ardeal și patria mamă“.

„Acelaș d. Vaida care la 25 Iunie 1914 zicea: „Deputații care reprezintă în parlamentul ungar programul partidului național român printre cari mă număr și eu, au luat o atitudine hotărât opoziționalistă; dar dragostea de patrie și de credință neclintită către monarhia habsburgică, partidul a cultivat-o cu vorba și cu fapta, el a agitat totdeauna în popor pentru monarhie și tripla alianță și-a făcut propagandă pentru alipirea României la tripla alianță“, vine astăzi după înfăptuirea peste această voință, a unității naționale și pe pământul țării noastre strigă în auzul tuturor că Ardealul e al ardelenilor și Transilvania era mai bine sub Unguri decât azi sub Români“.

„Și acelaș d. Vaida care în clipa intrării noastre în război spunea de regele României că pe autorul acestei catastrofe de bună-seamă că-l va ajunge blestemul viitoarei generații românești „și care primea trecerea armatei noastre în Ardeal cu amenințarea că“ pe cel dintâi soldat român care ar îndrăzni să treacă Carpații îl voi împușca cu mâna mea“ vine și insultând dela tribuna publică armata română prin al cărei splendid elan și scumpe jertfe s'a făurit unitatea neamului, o declară de armată de slăbănogi“.

„Cel mai cinic și mai autorizat propagandist al uneltirilor maghiare, iată omul pe care țara noastră a avut nenorocirea de a-l avea câteva luni ca prim-ministru în fruntea ei și care astăzi mai are curajul să râvnească din nou la guvernarea poporului pe care odinioară îl amenința cu gloanțe. E întrebarea însă dacă țara va mai tolera o asemenea insultă“.

(*Epoca*, 9 Oct. 1921).

Nu știm dacă țara va mai tolera „o asemenea insultă“. Dar cei cari aplaudau ieri un astfel de limbaj, vor fi siliți să ceară opiniei publice din vechiul Regat să tragă cu buretele peste propriile lor păreri. — Le va fi tot atât de greu, cât de greu le este și celor dela Cluj să înfățișeze pe „ciocoi“ de ieri, drept autentici reprezentanți ai „democrației“ bucureștene.

Tovărășia, cum se vede, are și sarcini penibile...

ALFA.

GAZETA RIMATĂ

Ho!a fuziunei

Cu adâncă emoțiune,
Am votat o moțiune;
Fără nicio confuziune,
Ne-am decis pentru fuziune.

Noi, care făceam pe triștii,
Noi orfanii, noi tachiştii,
Amărății, pesimiștii,
Ne-am dat cu regionaliştii.

A fost mare veselie,
(PATRIA și LUPTA scrie)
Că se'ncinse o frăție
Sfântă, în democrație!

Am plecat apoi cu toții
Plini de proaspete emoții,
Să ne înfrățim cu soții
Și să fuzionăm cu Moșii.

Bucuria ne e mută...
In delir toți cei o șută,
Plină de grație ne'ntrecută,
Cu ai noștri se sărută:

Vaida cu Căpităneanu,
Grigoraș cu Sâmpăleanu,
Coltor și cu Brătășanu,
Fagure cu popa Manu.

— „Bonjour Jules!“, Deșliu grăește
Lui Maniu, pe franțuzește,
Pe când Xenii, strâns în Clește,
Zise-o vorbă pe grecește.

Mai departe, printre rude,
Cantacuzino se-aude
Ințonând, cu gene ude,
La clavir: — „SQSPIRO crude“...

Cincu zise: — „Ministere
Nu vânez; însă eu, vere,
Când voi fi iar la putere
Nu primesc expropriere!

Convorbind cu „regătenii“
Stă Derussi, ca la denii,
Și exclamă 'n fundul scenii:
— „Qu'its sont chic les Ardelenii!“

Dar deodată 'n ușe-apare
Și Mimi Plesnilă, care
Tot exclamă 'n gura mare
— „Jos ciocoii!“, foarte tare.

Și cum crește gălăgia,
Agitându-și pălăria,
Vaida își vărsă mânia:
— „Jos și cu oligarhia!“

COLONELUL MURA
— vechi tachist —

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Problema orientală și conferința dela Lausanne

— Vor provoca pretențiile Turciei o nouă conflagrație? —

Paris, Noembrie 1922.

Evenimentele politice și diplomatice dela Constantinopol au luat în ultimele zile, un caracter din ce în ce mai ascuțit. Guvernul dela Angora, din ce în ce mai increzător în puterile sale, și scontând dezacordul dintre aliați, a început să creadă că totul îi este permis, și că totul este posibil. Kemal Pașa, considerând momentul propice, pentru a înlătura ultimul vestigiu al forței aliate la Constantinopol, și la Strâmtori, a adresat prin organul ministrului său de Externe, o notă comisarilor puterilor din capitala Turciei, cerând ca trupele și vasele lor de război, a căror prezență acolo devenea inutilă prin existența forțelor naționaliste, să părăsească pozițiile ocupate. Acestei note i-a urmat o consternare generală, și un moment s'a crezut chiar că conflictul devine inevitabil. Dușul acesta rece, a calmat firește turco-filia franceză: diplomația dela Paris, și-a amintit că Franța are aliați, și a căutat ca în fața agresiunii și a ignoranței turcești să refacă acordul cu ei.

Anglia a înregistrat astfel, poate primul succes diplomatic dela redeschiderea crizei orientale. Prin atitudinea ei amicală dar fermă a impus astfel tuturor aliaților o atitudine energică la Constantinopol: în fața acestei atitudini unitare, cum era și firească, Turcii au cedat. Ceva mai mult, Ismet Pașa, a făcut presei lungi declarații în cari explica nota sa, ca o propunere privind simple aprecieri de oportunitate, și cerând evacuarea numai dacă aliații o cred necesară...

Netăgăduit că opinia publică franceză începe să critice procedeele prietenilor turci; o face însă cu indulgență și cu o duioșie curioasă, care arată că lecția nu a fost destul de puternică, și că vechea politică nu se poate schimba pentru așa puțin lucru. Ismet Pașa, sosit la Lausanne în ceasul în care conferința se amăna, a fost invitat la Paris, spre a fi primit de Poincaré. Cancelarul turc, a fost probabil dojenit prietenește și sfătuit să aștepte cu răbdare hotărârile soborului

dela Lausanne. A fost interesant de urmărit atitudinea generalului Ismet, în fața diplomației dela Quay D'Orsay: el, care discută pe baza argumentului faptelor împlinite prin sancțiunea forței, și care s'a lăsat destul de greu hotărât să vie la Paris, va primi cu bunăvoință morala tutelei franceze, sau va continua a fi energic chiar față de binefăcătorii săi?

Se desfășoară în aceste zile o cursă de întrecere între Londra și Paris. Anglia scontează greșelile brutalității turcești; Franța crede în puterea magică a influenței sale asupra reprezentanților Angorei.

În acest timp, situația la Constantinopol devine din ce în ce mai critică, pozițiunea forțelor aliate mai nesigură, autoritatea comisarilor și generalilor marilor puteri din ce în ce mai știrbită și nelămurită. În Stambul, entuziasmul poporului se împreunează cu temeritatea guvernării kemaliste pentru a înlătura puterea ocupațiunii europene. În fața acestei situațiuni, comisarilor aliați au cerut guvernelor lor, dreptul de a decreta starea de asediu. A fost acesta, un nou prilej pentruca dezacordul între Paris și Londra să-și arate efectele, Franța nu a imputernicit pe reprezentantul ei, sau l-a imputernicit prea târziu să ia această măsură. „Le Temps“ explică azi, că este vorba de o întârziere a telegrafului, datorită intreruperii comunicațiunii cu Cospoli. Oricare ar fi adevărul, fapt e că nici azi starea de asediu nu e decretată în capitala Turciei.

Aceasta era situațiunea în momentul în care, Anglia refuzase să meargă la Lausanne, înainte de a se fi stabilit un acord cu Franța și Italia. Deși în primul moment, părea a fi decis ca Bompard, al doilea delegat al Franței la conferință să plece înainte, pentruca la termenul fixat, să fie acolo, în fața riscului de a vedea Anglia absentă la ceasul întâlnirii, s'a revenit asupra acestei hotărâri. S'a admis astfel necesitatea acordului prealabil. Anglia a și trimis primul memoriu

conținând propunerile sale. Presa franceză le consideră foarte acceptabile mai ales că ele se pun pe baza respectării acordului dela Mudania. Se pare însă că nota engleză, are o parte care entusiasmează mai puțin guvernul dela Paris: Anglia cere a se lua de acord hotărâri între aliați și pentru cazul când cererile turcești, depășind cadrul concesiunilor făcute ar prezenta pretențiuni excesive.

Sub aparența aceasta inofensivă guvernul englez pune problema la punct, am putea spune, la punctul sensibil: în interesul menținerii acordului cu Franța, ceiace s'a cedat deja să rămăie bun cedat, dar nicio altă concesiune nu s'ar mai putea face, fără riscul de a îndepărta în mod definitiv Anglia.

În deosebi chestiunea capitulațiunilor adică a drepturilor și privilegiilor supușilor europeni în Turcia, drepturi pe cari kemaliștii vor să le revocae în mod definitiv, se izbește de, intranșigența absolută a Marei Britanii. E vorba de o chestiune de avantagii economice, și de prestigiu politic: pe ambele aceste chestiuni Anglia nu a cedat niciodată, și nu va ceda nici în viitor!

De astă dată tonul presei oficioase dela Paris este mai conciliant, și privește chiar ca necesar acordul și asupra acestui punct, cu atât mai mult că „nici Franța nu poate admite exigențe nemăsurate din partea Turciei“. Ne apropiem deci de stabilirea unei înțelegeri preliminare între aliați, bazată pe principiul menținerii stricte a acordului dela Mudania, și a refuzului categoric pentru orice extindere a lui. Cu toate acestea viitorul nu e încă lămurit: din încercările divergente ale Franței și ale Angliei, cu toată temperanța acordurilor ce se stabilesc, pot interveni încă surprize multe la masa verde.

Marile probleme și antagonisme se reduc uneori la ciocniri de interese cari nu au în fond, nimic comun cu vreun principiu conducător de politică externă. În cazul concret, atât

Franța cât și Anglia, au milioane de mähomedani în imperiul lor colonial. Anglia domnește prin superioritatea forțelor ei asupra lunei islamice, Franța dimpotrivă caută să o atragă prin mijloace de persuasiune. Franța sprijinește fără excepție orice pretențiune turcească, și desfășoară astfel în Maroc, în Algeria și în Tunis steagul prieteniei mahometane. Intre aceste două politici, sau mai corect, metode, nu poate exista o apropiere stabilă: în mod fatal ele se vor ciocni mereu. Rămăne însă ca viitorul să decidă care anume a fost mai justă și mai potrivită timpului și oamenilor, atunci când timpurile nu-și îndeplinesc încă opera civilizatoare asupra poporului turcesc.

În ceasul de față Europa așteaptă încă deslegarea problemei. Reprezentanții puterilor mari, ai țărilor în luptă, României și ai Serbiei sunt în frumosul oraș al Elveției pentru a sancționa pacea Orientului. Care va fi oare această pace?

Atmosfera în care au început lucrările conferinței, cu toate umbrele ei, este totuși mai împăciuitoare decât se credea, prin faptul acordului stabilit între Aliați. Acordurile sunt însă, cum am spus, relative: se știe când și unde încep, dar niciodată unde și când se sfârșesc. Cheia de boltă o au deocamdată tot Turcii: se vor menține în cadrul larg al succeselor dela Mudania, au totul de câștigat; vor depăși în beția triumfului, în mod flagrant, acest cadru, necunoscutul conflagrațiunei va sta înaintea lor ca și înaintea noastră a tuturor. Este aceasta cea mai tristă consecință a dezacordului dintre aliați, de a fi făcut din Turci arbitrii păcii sau ai războiului.

Astfel cum a început însă conferința dela Lausanne, ea va fi probabil numai o simplă etapă în evoluția interminabilului conflict din jurul Constantinopolului și al Strămtorilor. Se pare, că e ursit, ca problema orientală să preocupe mult timp încă politica mondială...

VINTILĂ PETALA.

O indiușoătoare potrivire. Știrea morței părintelui Lucaci a căzut în mijlocul nostru fără veste. Aflasem mai demult că „leul dela Șişești“ zace greu bolnav, cișiva dintre noi fusese să-l cerceteze pe patul lui de suferință, dar nimeni nu se aștepta la un sfârșit atât de repede. O emoționantă coincidență s'a petrecut chiar, cu acest prilej. Societatea studențească „Petru Maior“ hotărâse, la inițiativa d-lui dr. Costin, să trimeată la Satu-Mare o delegație a studenției clujene, ca să depună omagiile și urările lor de înșănătoșire la căpătâiul părintelui Lucaci. Delegația trebuia să plece la 1 Decembrie. Inmormântarea a avut loc a doua zi. Omagiul destinat celui suferind, s'a prefăcut în lacrimi pioase pentru cel care și-a găsit odihna de veci...

Mijloacele de luptă. — Vorbim în altă parte a revistei despre efectele pe care le va avea mult trâmbițata „fuziune“ a partidului național din Ardeal cu taciștii dela București. D. Iuliu Maniu, după ce a tot stat la indoială în fața diferitelor uși, întrebându-se dacă trebuie sau nu să intre în casă, a nimerit din întâmplare tocmai într'un loc dosnic, undeva unde se țin deobicei lucrurile vechi, fără trebuință... De azi înainte, prin urmare, are și partidul național „regățeni“ lui. Să-i trăiască! Ne întrebăm însă ce se va alege din arsenalul armelor de luptă întrebuițate până acum? Cum va mai putea să tune și să fulgere d. Al. Vaida împotriva „ciocoilor“ când suersalele dela București sunt conduse de miliardarul Cantacuzino? Cum va putea să vorbească pela adunări d. Vasile Goldiș împotriva „oligarhiei“, stând la braț cu d. Derussi? Cum vor putea făgădui foștii regionaliști „desrobirea țărănilor din vechiul-Regat“ când, acolo, tovarășii săi sunt singurii oameni politici cari au votat împotriva exproprierei?

Negreșit, trebuiesc alte mijloace de luptă... Așteptăm să le vedem.

Nu e fuziune! — Ne lămurește cel mai nou comunicat ieșit din sfertărea cerebrală a celor o sută dela Cluj. Bieții moștenitori ai răposatului Take Ionescu nu s'au unit cu legiunile dlui

Coltor pentru a întocmi, frățește, un nou partid întins peste tot teritoriul României întregite. Nu „Democrații“ au intrat pur și simplu în partidul național *înregimentându-se* sub steagul acestuia. — după cum ne anunță comunicatul cu pricina, — și primind fără murmur programul, numele și conducerea de până acum a grupărei dlui Iuliu Maniu, care-și rezervă cu foarte multă hotărâre dreptul de a continua „pertractările“ și cu alte partide.

Va să zică, muncătorii de „regățeni“ vor să-și păstreze toate apucăturile de-altădată, nefiind în stare nici măcar de a găsi un nume nou partidului înjighebat cu ajutorul dlor Mișu Deșliu, Costică Xenii și Mimi Plesniță. Ci, nici mai mult nici mai puțin, aceștia s'au înscris în partidul național, așa că pe lângă alți fanatici ardeleni ca d. Iacob Rosenthal și d. Albert Honigmann, partidul național a mai câștigat la București forțe noi, ca de pildă pe d. Bazil Dumitropolu. — Am înțeles. Așa „decălicare“, mai rar!...

Polemici personale... După ce a calomniat cât a putut, aruncând în lumă inteligentul basm al castelului dela Ciucea, bunul nostru confrate *Lupta* bate acum în retragere, refuzând să intre în... polemici personale cu *Țara Noastră*. Cum mărturisește foarte elegant d. Emil Fagure, frașii Honigmann nu catădixesc să polemizeze cu „frașii Goga“... Vezi dumneata, cași când ar fi fost vorba despre o polemică și nu despre o zdravănă scuturătură de guler, pe care am fost siliți s'o aplicăm în legitimă apărare.

Curajul confrășilor dela *Lupta* ne-a inspirat însă o epigramă care, ca adeseori, rezolvă toată chestiunea.

Iată epigrama :

El primind picioru'n spate

(Undeva mai jos de șale)

A răspuns cu demnitate:

— „Sunt polemici personale!“